

Meld. St. 9 (2016-2017) Fagfolk for fremtiden – Fagskoleutdanning

Høringsinnspill med utfyllende kommentarer fra Byggenæringens Landsforening

Innledning

Bygge- og anleggsnæringen i Norge sysselsetter om lag 225 000 personer i den utførende delen av næringen, og omsetter for om lag 456 mrd. i året. Byggenæringen er en viktig del av det grønne skiftet, og vil som resten av samfunnet måtte gjennomgå nødvendige omstillinger i årene fremover. Næringen gjennomgår en omforming gjennom digitalisering, effektivisering, industrialisering, 3D-printing, modulbygging mv. Samtidig som næringen skal ivareta boligbehov for folk flest og bygningsarven gjennom restaurering av et stort antall fredede og verneverdige bygninger og anlegg. Det gjennomføres for tiden en omfattende satsing på infrastruktur med utbygging av vei, jernbane mv. Bygge- og anleggsnæringen favner meget bredt og derfor er kompetansebehov bredt. Næringen har derfor sterke interesser i alle relevante utdanninger.

Bygge- og anleggsnæringen har et årlig rekrutteringsbehov på mellom 7 500-10 000 personer. Av dette er om lag to tredjedeler fagarbeidere. De øvrige har utdanning fra fagskole, høyskole og universiteter innen tekniske fag. Vi viser også til SSBs framskrivning av kompetansebehovet i samfunnet og NHOs Kompetansebarometer som viser stor behov for fagarbeidere og yrkesutdanning på høyere nivå.

Fagskoleutdannede er meget etterspurt av bedriftene i næringen. Kandidatene gir bedriftene utviklingskompetanse, omstillingskompetanse, ledelseskompetanse og fagkompetanse på høyere nivå. Plan- og bygningsloven er en av lovene som regulerer aktivitetene i næringen og stiller kvalifikasjonskrav for å kunne utføre søkepliktige tiltak. Kvalifikasjoner fra fagskolen dekker bl.a. krav i plan- og bygningsloven.

Rammevilkårene for fagskolen må være innrettet slik at utdanningen kan møte dagens og fremtidens kompetansebehov i bygge- og anleggsnæringen. BNL er veldig fornøyd med regjeringens melding til Stortinget. BNL mener at meldingen inneholder en rekke gode forslag til tiltak på områder som er viktige for at fagskolen skal kunne utvikles og fylle rollen som en sentral kompetanseleverandør for næringen. I punktene 1-5 gis utfyllende kommentarer til kortversjonen. I punktene 6-13 gis kommentarer på ytterligere punkter i meldingen.

1. Høyere yrkesutdanning og fagskolenes plass i utdanningssystemet

BNL mener det er svært positivt at regjeringen slår fast at fagskoleutdanning er høyere yrkesutdanning og komplementær til universitets- og høyskoleutdanning. Dette gir fagskolene en tydelig plass i utdanningssystemet og er en viktig premiss for at flere skal velge fagskoleutdanning som karrierevei.

2. Finansieringsmodell og ny tilskuddsordning

Det er avgjørende at fagskolen har forutsigbare rammevilkår og nødvendig fleksibilitet til å møte arbeidslivets skiftende kompetansebehov.

BNL støtter at bevilgningene til fagskolen samles under Kunnskapsdepartementet. Fagskoleutdanning må få en egen programkategori i statsbudsjettet. Det vil styrke synligheten til fagskolene og gi mer politisk kraft til sektoren.

BNL støtter forslaget om finansieringsmodell for fagskolen med et fast grunntilskudd og et resultatbasert tilskudd med åpen ramme. Vi usikre på om 20 % resultatbasert tilskudd er tilstrekkelig for at fagskolen får nødvendig handlingsrom. Det er avgjørende at fagskolene over tid får en økonomisk handlefrihet.

BNL er svært fornøyd med at regjeringen foreslår utviklingsmidler for fagskolen. Dagens situasjon, for de tekniske fagskolene, er at nye studietilbud må som hovedregel finansieres av arbeidslivet de to første årene. Byggenæringens struktur med mange små og mellomstore bedrifter gjør at det i dag er vanskelig å få finansiert nye tilbud.

BNL mener at utviklingsmidler må inngå som en integrert komponent i finansieringsmodellen. Dette er avgjørende for at fagskolene skal kunne utvikle nye tilbud i tråd med næringsens behov, investere i utstyr og oppdatere løpende utdanninger. Deler av utviklingsmidlene bør derfor være faste (ikke søkbare), og kunne benyttes til løpende utvikling av tilbudet. Over tid bør det diskuteres hva som er en passende fordeling mellom faste og søkbare midler. De søkbare midlene må etter vår mening behandles nasjonalt.

Vi registrerer at regjeringen ikke har fulgt opp forslaget fra Grund-utvalget om gratisprinsippet i all høyere utdanning, men legger opp til en vesentlig egenandel. BNs prinsipielle syn er at all høyere utdanning, enten den skjer i fagskoler, høyskole eller universitet må behandles likt. Det må være en likeverdighet for studentene. Ikke alle studenter får, eller vil få, fagskoleutdanning dekket av arbeidsgiver. Studenter i fagskole vil således fortsatt stille ulikt med universitets- og høyskolestudenter og dette vil hemme rekrutteringen til fagskoleutdanningen.

BNL forventer et kraftig løft for fagskoleutdanningen og at antall studieplasser økes. Vi støtter regjeringen i at veksten i utdanningssystemet må komme i fagskoleutdanningen fremfor i universitets- og høyskoleutdanningen. Det er nødvendig for å møte fremtidige kompetansebehov og for å smøre omstillingen i næringen. Som nevnt, ser vi fagskolen som en viktig kompetanseleverandør i den omstillingen byggenæring går gjennom. Det er derfor viktig at den "nye" fagskolen ikke starter med underfinansiering.

BNL støtter øremerking av midlene til fylkeskommunen dersom fagskolen blir liggende under fylkeskommunen/regioner.

3. Studiepoeng

BNL støtter forslaget om at betegnelsen for normert studietid og læringsutbytte må være den samme i all høyere utdanning. For arbeidslivet er det langt enklere å forholde seg til én betegnelse. BNL mener at forslaget vil gi en viktig anerkjennelse til fagskoleutdanning som høyere yrkesutdanning, noe som er av stor betydning for verdsetting og attraktivitet og derved for rekruttering til utdanningen. Vi mener også at studiepoeng kan være med å bedre overgangen mellom fagskoleutdanning og universitet- og høyskoleutdanning.

4. Utdanningens lengde

BNL støtter at det åpnes for at fagskolene kan tilby utdanninger på inntil tre år. For byggenæringen er denne muligheten viktig, bl.a. for å oppfylle kvalifikasjonskrav i plan- og bygningsloven og annet lovverk.

5. Forvaltning og eierskap

BNL mener at all høyere utdanning bør ligge på samme forvaltningsnivå. Da vil vurderinger om kapasitet, relevans og dimensjonering langt bedre kunne ses i sammenheng, og man vil kunne få en

mer helhetlig utvikling av tilbudet i høyere utdanning. Dersom fagskolene fortsatt blir liggende i fylkeskommunen/regioner er det særdeles viktig at midlene øremerkes.

6. Universiteters og høyskolars adgang til å etablere fagskoleutdanning

BNL er uenig i forslaget om at universiteter og høyskoler i større grad skal tilby fagskoleutdanning. I den tekniske fagskolen har de fleste som underviser i tekniske fag utdanning på bachelor eller masternivå. Vi ser derfor ikke behov for at universiteter og høyskoler normalt sett skal tilby fagskoleutdanninger. For øvrig har disse institusjonene bedre økonomiske rammevilkår, og vil kunne utkonkurrere fagskolenes tilbud.

7. Opptakskrav til fagskoleutdanning

BNL støtter at både fag-/svennebrev, studiekompetanse og realkompetanse kan gi opptak til fagskoleutdanning, men for bygge- og anleggsnæringen må det primære opptakskravet være fag-/svennebrev innenfor relevante bygg- og anleggsfag. Den tekniske fagskolen bygger i det alt vesentlige på relevante fag-/svennebrev. Vi støtter forslaget om at det kan stilles krav om relevant arbeidserfaring.

Vi støtter også at det kan stilles krav om annen fagskoleutdanning som opptaksgrunnlag i utdanninger som består av selvstendige enheter som bygger på hverandre. For byggenæringen er det viktig at fagskolen kan tilby skreddersydde utdanningsløp med fordyping i et mulig tredje år. Gjennom dette vil fagskolene kunne treffe bygge- og anleggsnæringens kompetansebehov enda bedre.

BNL støtter tiltakene som gjelder realkompetansevurdering.

8. Videreutdanninger i det enkelte lærefag

I dag finnes det så godt som ingen formell videreutdanning i lærefagene innenfor bygg- og anlegg. For byggenæringen er det viktig at det over tid utvikles videreutdanninger på høyere nivå innenfor de enkelte lærefag. Fagskolen vil være en naturlig arena for slike videreutdanninger for byggenæringen. BNL har sammen med Fagskole Innlandet og Riksantikvaren utviklet en utdanning innen bygningsvern som bygger på håndverksfag. Faglige karriereveier er viktige for å rekruttere og beholde kvalifisert arbeidskraft i næringen. BNL har i tillegg et langsiktig mål om det også blir etablert videreutdanninger i lærefag på bachelor- og masternivå.

9. Veier videre etter fagskoleutdanning

BNL er opptatt av at det norske utdanningssystemet må være helhetlig og gi den enkelte mulighet for kompetanseutvikling på tvers av utdanninger. Vi støtter tiltakene som er foreslått for å legge bedre til rette for overganger mellom fagskoler og universitetet og høyskoler. De foreslåtte tiltakene vil skje på institusjonsnivå. BNL mener at det over tid bør utvikles ordninger som koordinerer dette nasjonalt. Det vil gjøre det enklere for den enkelte å planlegge et utdanningsløp, uansett om man bytter utdanningssted underveis.

10. Institusjonsgodkjenning og fagområdegodkjenning

Regjeringen foreslår å beholde ordningen med fagområdegodkjenning inntil videre og vil stimulere flere fagskoler til å søke fagområdegodkjenning. BNLS primære syn er at fagskolene må kunne søke om institusjonsgodkjenning slik universiteter og høyskoler kan. Det vil sikre mer fleksibilitet i arbeidet med å utvikle nye utdanningstilbud for arbeidslivet. BNL kan likevel akseptere regjeringens forslag under forutsetning av at "fagområde" for bygge- og anleggsnæringens del defineres til å omfatte alle fag som er relevante for næringen.

11. Arbeidslivets medvirkning og innflytelse på fagskoleutdanning

I meldingen legger regjeringen stor vekt på at arbeidslivet skal ha en mer fremtredende rolle i utviklingen av fagskolene, og det forventes at arbeidslivet bidrar i utformingen av utdanningen. BNL er glad for dette. Vi registrerer imidlertid at det ikke foreslås tiltak som gjelder Nasjonalt fagskoleråd eller nasjonale fagråd hvor arbeidslivets parter deltar. Etter BNLs mening er dette sentrale fora for samarbeid og innspill, både politisk og faglig. Vi mener at Nasjonalt fagskoleråds rolle må klargjøres og styrkes. Arbeidet i Nasjonalt fagskoleråd må fortsatt være offentlig finansiert og ha tilstrekkelige sekretariatsressurser. For store landsomfattende næringer og bransjer/områder, som bygg- og anlegg, maritim, helse mv. må det finnes egne faglige utvalg som er del av en formell struktur, som f.eks. Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning (NUTF).

12. Gradsbetegnelse

BNL støtter forslaget om å lovfeste en gradsbetegnelse for fagskoleutdanning. Vi mener det vil bidra til å synliggjøre utdanningen og styrke anseelsen. Vi synes likevel ikke at "fagskolekandidat" er en god betegnelse, og mener dette bør utredes nærmere slik at man kommer frem til en betegnelse som fagskolene og arbeidslivet kan stille seg bak.

13. Strukturendringer i fagskolesektoren

BNL ønsker en utvikling mot større fagskoler. Vi støtter at det ikke legges opp til en tvungen sammenslåingsprosess, men heller stimuleres til større enheter på andre måter. Vi vil peke på at alle slike prosesser krever ekstra ressursinnsats, og at myndighetene bør bidra med økonomiske tiltak på lik linje med det som er gjort i universitets- og høyskolesektoren. BNL mener at partene i arbeidslivet må involveres i strukturendringer.

14. Kvalitetsutvikling og evaluering av kvalitetshevende tiltak

BNL er svært positive til meldingens forslag når det gjelder kvalitetsutvikling og styrking av kunnskapsgrunnlaget om fagskolen i form av kandidatundersøkelse, studentbarometer og arbeidsgiverundersøkelse mv. Forslaget om å evaluere de kvalitetshevende tiltakene for å videreutvikle utdanningene og begrepsbruken i fagskolen er viktig. BNL mener at man allerede nå bør starte dette utviklingsarbeidet.